SVOBODA — СВОБОДА

UKRAINIAN DAILY — УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК

Пам'ятайте про Україну!

No. 78. JERSEY CITY and NEW YORK, WEDNESDAY, APRIL 27, 1988 CENTS 25 ЦЕНТІВ ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СЕРЕДА, 27-го КВІТНЯ 1988 Ч. 78. РІК XCV

В Пармі посвятять храм в рамках святкувань Тисячоліття

Парма, Огайо. — Тут в п'ятницю, суботу і неділю, 29-го квітня до 1-го травня, українська католицька громада святкуватиме подвійний ювілей — 1000-ліття Християнства в Україні та посвячення українського католицького катедрального собору св. Йосафата. Ця нова дієцезія була створена 29-го лютого 1984 року і її першим Єпископом є Роберт М. Москаль.

Святкування 1000-ліття розпічнуться в п'ятницю, 29-го квітня в катедрі св. Йосафата відправами святочень для парафіян і міських громадян. Наступного дня в суботу, 30-го квітня о год. 7-ій вечора відбудеться релігійний концерт в залі середньої школи, 6285 Захід 54-та вулиця. В програмі виступ хору 1000-ліття під диригентурою Євгена Садовського та уривки з оперети про св. княгиню Ольгу у виконанні дітей школи при катедрі св. Йосафата. Вступ на цю імпрезу для дорослих 10 дол., а молодь нижче 18-ти років — безплатно.

У неділю, 1-го травня, о год. 3-ій по полудні Архиєрейська Свята Літургія та завершення акту посвячення катедрального храму Репрезентантом Папи Івана Павла II буде нунцій Архиєпископ Пійо Лягі. Співучасниками Літургії будуть українські єпископи, як також єпископи інших обрядів.

Бенкет 1000-ліття відбудеться в неділю, в Стофер Товер Сіті Пляза готелі в Клівленді о год. 7-ій вечора і буде завершенням цих святкувань. Вступ на бенкет 50 дол.

ДОПОВІДЬ ПРО 1000-ЛІТТЯ

Ню Йорк. — Літературно-Мистецький Клюб в п'ятницю, 29-го квітня ц.р., о год. 7-ій вечора влаштовує у приміщеннях клюбу, 136 Друга авеню, чергову свою вечірку з доповіддю архипресвітера Сергія Кіндзерявого-Пастухова на тему: „Основні проблеми українського 1000-ліття".

Ставлять п'єсу „Ярослав Мудрий"

Ню Йорк. — Тут в суботу 30-го квітня, та в неділю 1-го травня ц.р., у Шімел центрі Пейс університету, 1 Пейс Плаза (недалеко від будинку Управи міста) Студія Мистецького Слова Лідії Крушельницької під протекторатом Метрополітального Комітету для відзначення Тисячоліття Християнства в Україні ставить прем'єру Івана Кочерги „Ярослав Мудрий".

Постава — Л. Крушельницька, музика — Ігор Соневицький, хореографія — Рома Прийма-Богачевська мистецьке оформлення постановки — Володислав Клех, реквізит — Аня Фаріон і Оксана Цегельська, світло — Юрко Гречило, звукові ефекти — Марко Сидорак і костюми Л. Крушельницька.

Вистава починається о год. 7:30 вечора в суботу та о год. 2:30 по полудні і 7:30 вечора в неділю.

Квитки можна набути в крамницях „Арка", „Сурма" і „Молоде Життя".

ІМПРЕЗА В ЧИКАҐО

Чикаго. — Тут в суботу, 30-го квітня ц.р. о год. 2-ій по полудні в авдиторії школи св. о. Миколая відбудеться імпреза школи українознавства Товариства „Рідна Школа" п.з. „1000-ліття Християнства в Україні". В програмі виступи учнів та випускників „Рідної Школи". Вступ 3 дол., а 2 дол. для пенсіонерів і студентів.

СТ „Україна" з Торонто зголосило свою участь в Олімпіяді

Філядельфія (М. Б-ий). — Спортове Товариство „Україна" з Торонто зголосило 53 змагуни до участи в Українській Олімпіяді і Здвизі Молоді, що відбудеться 27-30-го травня ц.р. в Філядельфії в рамках святкувань Тисячоліття Хрищення України.

СТ „Україна" візьме участь у змаганнях копаного м'яча — чоловіча дружина в складі 16 осіб; відбиванки — три чоловічі дружини, 32 особи; і шахів — п'ять осіб.

Досі різні спортові товариства і молодечі організації зголосили до участи в Олімпіяді разом понад 600 змагунів.

„ПРАВДА" КРИТИКУЄ КЕРІВНИКІВ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ СТАНЦІЇ

Москва. — Газета „Правда", орган ЦК КПСС, виступила з різкою критикою проти керівників чорнобильської нуклеарної станції і помістила у числі з 24-го квітня ц.р., довшу статтю з обвинуваченням відповідальних за справне функціонування станції у недбальстві, перекупстві, протекціоналізмі, потуранні системи безпеки та інших „злочинах", скинувши тим самим вину за цю, найбільшу досі у світі, нуклеарну катастрофу на кільканадцятьох людей з керівництва, хоч фактичними винуватцями катастрофи є Політбюро Центрального Комітету КПСС.

Не треба, очевидно, виключати недбальства, яке є дуже притаманне совєтській системі і її керівникам, які, як пише „Правда", ігнорували безпеку для кількох тисяч робітників і населення довкола Чорнобиля навіть після вибуху на четвертому реакторі і численних смертей й поранень та поширення небезпечного відсотка радіоактивности не тільки на київську, але також на інші облсаті України, східньоевропейські країни, Прибалтику, скандинавські держави, а навіть на З'єднані Стейти Америки, як це тепер доказують спеціялісти. В Америці, наприклад, в останніх двох роках після чорнобильського вибуху померло значно більше осіб, особливо старших, на пістряка, жолудок, дихальні органи, комплікації горла та інші хвороби.

Замість зараз таки після вибуху дбати про безпеку населення і зайнятись негайною евакуацією загрожених до безпечних місць, керівники, особливо відповідальні за продукцію електроенергії, конче хотіли перевиконати плян, дозволили працювати пошкодженому третьому реакторові. Газета натякає на звільнення з посади директора Євгенія Ігнатенка та кількох інших осіб, які приймали на інженерські праці некваліфікованих дуже часто без вищої технічної освіти осіб, тільки тому, що вони були з ними родинно пов'язані. „Правда" натякає також на п'янство серед керуючого персоналу і робітників, і на затруднення людей з кримінальним минулим, звичайно за високі грошові хабарі.

На бльоках поширювалась загальна крадіж, пияцтво, порушення робітничої дисципліни. В такому стані навіть дивно, що катастрофа не наступила скоріше, — пише „Правда".

Стаття у „Правді" появилася тиждень після візити у Чорнобиль неголосуючого члена Політбюра Владіміра І. Долгіх і секретаря ЦК компартії відповідального за енергетичну індустрію. Газета підкреслює, що навіть відчищувальні роботи були занедбані після вибуху на четвертому реакторі, а причиною цього були знову керівники і їхнє толерування недбальства.

Стаття у „Правді" викликала серед західніх дипломатів спекулятивні коментарі про дальшу долю Владіміра Щербицького, людини „вчорашнього дня", приятеля Леоніда Брежнєва. Немає сумніву, — кажуть політичні спостерігачі, — що чорнобильська катастрофа поставила під знак запиту всю совєтську нуклеарну індустрію і в цьому напрямі напевно будуь введені певні корективи.

Ню Йорк готується до фестивалю

Ню Йорк (хвф). — Ще добре не затихли великодні дзвони та гомін гагілок, як довкола церкви св. Юра починається помітний рух підготовчої активности тим разом до 12-го з черги Українського Фестивалю, що відбуватиметься 20-22-го травня ц.р. на 7-ій вулиці між 2-ою і 3-ою авенями. Не є дивним те, що підготова вже розпочалася, як і не дивно, що великого числа людей потрібно для того, щоби взятися за таке діло і довести його до успішного кінця, а ще більш важливе й те, що це рік 1000-ліття Хрищення України, та й кінцеві висліди мусять бути якнайкращі.

Все ж таки дещо небуденним було те, що молоді люди та молодечі організації зголосилися до підготови окремих ділянок цьогорічного Українського Фестивалю. Вони приходять до парафіяльної канцелярії, щоб отцеві Патрикієві Пащакові представити свої преліммінарні пляни праці, які зобов'язалися виконати. Їхня праця полягає у запроєктуванні оригінальних декорацій, які не були б важкими чи дорогими до зреалізування, але надали б вигляд кольорової одности цілій фестивальній імпрезі.

Інші забігають порадитись, кого з політичних чи громадських постатей американського світу запросити до участи у фестивалі, кому дати можливість говорити, як заохотити кореспондентів американських засобів масової інформації до вичерпного інформування про Український Фестиваль св. Юра. Ще інші приходять за інформаціями, що треба докупити, а що вже є, щоб спорудити ту чи іншу річ. У всякому разі

(Закінчення на стор. 3)

ДОПОВІДЬ Д-РА В. ЛЕНЦИКА

Ню Йорк. — Тут в суботу, 30-го квітня ц.р., о год. 5-ій по полудні Наукове Товариство ім. Шевченка влаштовує вечір у приміщеннях власного будинку, 63 Четверта авеню, між 9-ою і 10-ою вулицями, на якому д-р Василь Ленцик виголосить доповідь на тему: „Роля українського католицького духовенства у розвитку Галичини". Заплянована доповідь д-ра Володимира Стойка 14-го травня ц.р. не відбудеться з уваги на ювілейну виставку і обід на пошану Едварда Козака-Ека, що має відбутися в цьому часі.

ДЖ. ШУЛЦ ДОМАГАВСЯ СВОБОДИ РЕЛІГІЇ В СССР

Тбілісі, Грузія. — Державний секретар ЗСА Джордж Шулц, який після розмов і зустрічей у Москві відвідав також Київ в Україні і Тбілісі в Грузії, домагався у легкій формі від совєтських керівників привернення повної релігійної свободи для усіх громадян Совєтського Союзу.

Дж. Шулц, у супроводі багатьох своїх дорадників, відвідав грузинську православну катедру і брав участь у торжественній архиєрейській Службі Божій, яку правили три єпископи. Після того Шулц зустрівся з кореспондентами і говорив з ними на тему релігійних проблем у світі, в тому числі в СССР. В кінці він звернувся посередньо до совєтських центральних і республіканських лідерів не забороняти релігійних практик для осіб, які домагаються цього. З подібним зверненням державний секретар ЗСА виступив був також в Києві, відвідавши катедру св. Софії, яка була здвигнена в 1037 році і тепер служить, як музейний експонат для оглядин туристів. Шулц був захоплений катедрою св. Софії і підкреслив, що вона є свідком вічної тривалости релігії в світі. Американська делегація оглянула в Києві пропоноване приміщення для американського консуляту та інші споруди Києва.

У Грузії асистенти Дж. Шулца зустрінулись в Тбілісі з дисидентом Звіядом Гамсакурдою, грузинським націоналістом і головою комітету нагляду за виконанням Гельсінкських угод, який відбув два роки в тюрмі і три роки на засланні за антисовєтську діяльність.

З огляду на опозицію в Конгресі проти збільшення совєтських дипломатів в ЗСА, які, очевидно, займаються шпигунством, Державний департамент правдоподібно відкриє в Києві не консулят в повному розумінні цього слова, а тільки дипломтичну станицю, яка складатиметься з п'ятьох-шістьох американців. У заміну совєти отримають дозвіл на відкриття подібної станиці в Ню Йорку.

Дж. Шулц з СССР поїхав до Брюсселю, де він інформував міністрів членських держав НАТО про переговори в Москві і про поїздку президента Роналда Регена до Москви.

„Я НЕВИННИЙ, НЕВИННИЙ, НЕВИННИЙ", — ЗАЯВЛЯЄ І. ДЕМ'ЯНЮК

Єрусалим, Ізраїль (Йоан Онужек, АНЧЕЙН, тел.). — Іван Дем'янюк, наявно безрадний в обиччі „суворої справедливости" ізраїльських суддів, тричі підкреслив у своєму короткому слові українською мовою, що „я невинний, невинний, невинний — і Бог є мені свідком". Він повторив відтак ці слова гебрейською мовою безпосередньо перед тим, як суддя Цві Таль почав читати аргументацію до вироку смерти.

Привезений на візочку до судової залі тут у понеділок 25-го квітня ц.р., І. Дем'янюк постійно заперечував головою, що він є Іваном з Треблінки, чи „Іваном Ґрозним", як його називали судді, свідки і прокуратура, він молився і хрестився.

„Я знаю, що були злочини в Треблінці, що був Іван, який знущався над єврейським народом. Але тим катом ніколи не був я, Іван Дем'янюк... Мені дуже дивно, що на Святій Землі, у такій демократичній і культурній державі, як Ізраїль, у двадцятому сторіччі, могла запанувати така несправедливість", — говорив Дем'янюк зі зворушенням, стримуючи сльози.

Сесія того дня почалась виступом головного прокуратора Йони Бляттмана, який вимагав кари смерти через повішення згідно зі законом з 1950 року щодо нацистських злочинців. Він твердив, що судді мусять зробити таке рішення, якого вимагає закон. Але головний суддя Дов Левін сказав, що судді мають право інтерпретувати цей закон.

Після тригодинної перерви суддя Таль — до речі, найбільш „релігійний" з трьох суддів і знавець талмуду — підтвердив слова Левіна і сказав, що не тільки закон, але й судді карають Дем'янюка смертю. Читаючи вирок, він описав в подробицях всі знущання Івана в Треблінці над жидами, вживаючи дуже графічну і драматичну фразеологію і закінчуючи твердженням, що одної смерти для підсудного замало, щоб відплатитись за всі ним доконані злочини.

Переповнена того дня заля вибухла оплесками, криком „смерть, смерть, смерть", „вбити Шефтеля" (ізраїльського оборонця Дем'янюка), а вкінці пролунала релігійна пісня „Хай живе народ Ізраїля, настав час месії".

Суддя Левін встиг пригадати, що з уваги на вирок кари смерти, зобов'язує відклик до Верховного суду, що й плянує зробити оборона до 45-ох днів.

Адвокат Джан Ґілл, виступаючи після Й. Бляттмана, звернув увагу суддів, що можуть появитись нові документи чи нові свідки, з бігом часу, отже не слід карати смертю підсудного, тим більше що існує так багато сумнівів в цій справі. Як приклад Дж. Ґілл подав писемні свідчення Еліягу Розенберга з 1945 року, які щойно вийшли на яву цього року, бо Розенберг промовчував їх. Але судді зігнорували слова Ґілла. Навпаки, вони закинули обороні, що не використала статті ч. 11 закону і не просила зменшення кари з уваги на злагіднюючи обставини. З точки погляду оборони це означало б визнання вини за оскарженим і тому вони таку тактику відкинули.

Виступаючи перед журналістами, син Дем'янюка, Іван мол., гостро засудив вирок, називаючи його „вбивством невинної людини" і „ганьбою для Ізраїля і Америки".

„Іван Дем'янюк ввійде в історію, як жертва несправедливости", — сказав він.

Міжнародна преса обширно звітувала про це проголошення вироку тут. Помітним було відносно рідше наголошування української національности І. Дем'янюка.

У СВІТІ

ДОТЕПЕРІШНІЙ ПРЕЗИДЕНТ Франції Франсуа Міттеран веде перед у виборах. У першій рудні виборів, які відбулися в неділю, 24-го квітня ц.р., він висунувся на перше місце, а прем'єр-міністер і посадник Парижу Жак Шірак на друге. На третьому місці опинився 64-річний колишній прем'єр-міністер Раймонд Барр. Політичні спостерігачі кажуть, що змагання у другій рунді виборів, які відбудуться 8-го травня, вестимуть між собою два головні кандидати, Міттеран і Шірак. Засоби масової інформації підкреслюють, що дуже голосний у передвиборчій кампанії, керівник скрайньо-правого національного фронту Жан-Марі Лє Пен отримав тільки 15 відсотків голосів і тому не має жадних виглядів виграти вибори, але може мати вплив на кінцеві вибори 8-го травня ц.р.

КЕРІВНИК ПАЛЕСТИНСЬКОЇ Визвольної Організації Ясір Арафат прибув до столиці Сирії Дамаску, перший раз за останніх п'ять років, коли він і його найближчі прибічники були усунені силою із Сирії, як небажані особи. Після смерти в атентаті заступника Я. Арафата Халіля Вазіра, виконаного ізраїльською розвідкою, відносини між ПВО і сирійським урядом поправились. Президент Сирії Гафез ель-Ассад запропонував поховати тіло забитого Вазіра в Сирії і своєю пропозицією здобув собі прихильність усіх палестинців. Тисячі прихильників Я. Арафата вийшли на вулиці Дамаску, щоб привітати його. Втікачі оточили автомобіль Арафата, вигукували прихильні до ПВО гасла, а потім піднесли автомобіль з Арафатом і несли його якийсь час на своїх плечах. На окремій нараді палестинські керівники гостро засудили вбивство ізраїльцями одного з їхніх лідерів і погрожували помстою. Усі розділені політично дотепер фракції ПВО об'єднались у засуді вбивства, взяли участь у похоронах Вазіра і ведуть тепер переговори про консолідацію їхніх сил.

ТИСЯЧІ ВІРМЕНІВ ЗНОВУ вийшли в неділю, 24-го квітня ц.р., на вулиці Єревану з квітами і рукою написаними плякатами, щоб відзначити 73-тю річницю голокосту, тобто масового вбивства вірмен, приблизно 1,5 мільйона військами турецької оттоманської імперії в 1915 році. Протестні акції з цією метою відбулися також в інших містах і містечках Вірменії, в Москві, Ню Йорку, Лос Анджелесі і Сан Франсіско, де особливо багато поселилось вірменів після Другої світової війни. Вірмени у З'єднаних Стейтах Америки домагалися від обидвох палат Конгресу прийняття резолюції із засудом цього вбивства і проголошення 24-го квітня „Днем Пам'яті" вірменського голокосту. У Єревані тисячі демонстрантів перейшли через ціле місто без труднощів і втручання міліції, аж до пам'ятника „Музею Голокосту", який був збудований для відзначення вбивства вірменів в 1915 році і там складали принесені зі собою квіти.

ПРЕЗИДЕНТ ФІЛІППІН Коразон Акіно заявила кореспондентам, що вона вислала на Гаваї спеціяльного уповноваженого її уряду для розмов з колишнім президентом Фердінандом Маркосом, як у Манілі поширилися вістки, що здоров'я Маркоса погіршується з кожним днем і треба сподіватися його відходу з цього світу. Вона однак заперечила, що дала свою згоду на поворот Ф. Маркоса до Філіппін. Маркос, якому минуло в березні 70 років життя, хворіє на рака. Акіно не бажала виявити джерел, з яких вона довідалась про тяжкий фізичний стан колишнього президента Комуністи і скрайньо-ліві елементи називають Маркоса „фашистом" і домагаються заборони його повороту на батьківщину.

МІНІСТЕР ЗАКОРДОННИХ СПРАВ СССР Едуард А. Шеварднадзе відкинув запрошення прем'єр-міністра Ізраїля Їцака Шаміра відвідати у найближчому часі Єрусалим. Виступаючи на пресовій конференції після закінчення розмов з державним секретарем ЗСА Джорджом Шулцом, Шеварднадзе заявив: „Такої візити в Ізраїль ми покищо не плянуємо тому, що для формальних відвідин немає відповідного ґрунту". Минулого тижня совєтський амбасадор в Каїро Геннадій Журавлєв, заявив, що міністер Е. Шеварднадзе плянує відвідати незабаром Єгипет і цю заяву використав ізраїльський прем'єр для формального запрошення совєтського „гостя" до Ізраїля. Москва, як виглядає, не хоче в теперішній ситуації напруги на Близькому Сході і вбивства ізраїльцями одного з палестинських лідерів, причинюватись до погіршення відносин між Москвою і арабським світом.

В АМЕРИЦІ

КИСЛОТНИЙ ДОЩ ВЖЕ давно визнано найбільшою загрозою для прісноводних організмів, але згідно з найновішими дослідами, він також є багато більшим нищівником рослинного і тваринного світу морських глибин, як це досі припускали. Загальні припущення науковців були, що найбільшим лихом поступового винищення рослинного і тваринного світу північносхідних прибережних глибин ЗСА були сільськогосподарські відпливи та каналізація. Ці нові докази додадуть чимало „оливи до вогню" в суперечках на тему шкідливости кислотного дощу серед науковців, як і до боротьби в Конгресі щоби застосовувати гостріші кари для переступників занечищення повітря.

У НЕДІЛЮ, 24-ГО КВІТНЯ Ц.Р. в Джерзі Сіті вирішено з кого саме буде складатися американська чоловіча Олімпійська дружина маратонського бігу, яка буде репрезентувати ЗСА на Олімпійських Ігрищах у Сеулі, Південна Корея. До 26-ти милевого бігу стало 108 змагунів, з яких тільки три перші будуть включені до олімпійської дружини.

Траса цього бігу, до речі, проходила попри будівлю УНСоюзу в Джерзі Сіті. Першуном став Марк Коновер пробігши 26 миль і 385 ярдів за 2 год., 12 хвилин і 26 секунд, друге здобув Ед Айстон, а третім був Ріт Пфіцінгер.

СЕКРЕТАР ДЕПАРТАМЕНТУ освіти Вілліям Беннет сказав, що згідно з найновішими звітами рівень навчання в американських школах є все ще дуже низький, не зважаючи на те, що за останніх п'ять років велися сильні намгання цю ситуацію поліпшити. В. Беннет публічно виступив із своєю критикою в п'ятиліття публікації п. н. „Нація загрожена", що вийшла 26-го квітня 1983 року заходами Крайової комісії підвищення освіти, де між словами гострої критики говориться і про те, „що основи освіти нашого суспільства поступово ржавіють через зростаючий приплив обмежености, яка загрожує нашому майбутньому існуванню.

ЧЕРЕЗ РЕЗИҐНАЦІЮ ВИСОКИХ урядовців Департаменту справедливсоти там немає кому зайнятись кількома легальними новаторськими змінами, про які турбувалася Адміністрація президента Роналда Регена. Але, як заявляють ті, що залишились на своїх містах, щоденна праця департаменту проходить нормально.

ПЕРЕБУВАЮЧИ ЦИМИ ДНЯМИ на відвідинах в Ню Йорку, російський поет Андрей Вознєсенскій заперечив, що він був одним із тих, які підписали листа до газети „Правда", в якому обороняють політику М. Ґорбачова. А. Вознєсенскій заявив, що це було якесь непорозуміння бо лист був написаний тоді, коли він вже подорожував по Америці, а крім того він з принципу ніколи не підписує групових листів.

„ЗАВЧАСНО СПЛЯНОВАНИЙ ГОЛОД..."

Джерзі Сіті, Н. Дж. — Під таким заголовком журнал „Огоньок" в числі 12 за березень цього року помістив листа до редакції в справі Великого голоду в Україні. Внизу подаємо повний його текст.

У 1932 році мені сповнилося 19 літ. В 1937 році я скінчив історичний факультет Київського пединституту. Я бував на полях Кіровоградської й Київської областей, де достигав високий урожай, і осмілююсь твердити, що в 1932 році ніякої сильної посухи на Україні не було. Одначе, через грубі порушення... принципів колективізації та з інших причин селяни ухилялися від вступу до колгоспу. Все таки земля їхня була усуспільнена і залишилася недоглянутою. Глибоко переконаний, що Сталін кістлявою рукою голоду намагався змусити селянина іти в колгосп і працювати за майже не оплачувані трудодні.

Наперед сплянований голод і штучне маніпулювання переписами населення в 30-их роках, щоб приховати кількість померлих та зарахувати мертві душі живими — ось один із трагічних наслідків сталінізму.

Я вже згадав, що в 1932 році я мав 19 літ. Але перед тим я ходив до школи в іншому селі. На дорозі в степу бачив лежачих людей, мертвих або помираючих від голоду. Вони йшли не знати куди в пошуках їстива, але, не знайшовши його, дорогою помирали. Села Степанки, Вергуни, Бузуків, як і інші села в Черкаському районі буквально опустіли. Мені достеменно відомо, що подібне відбувалося також в Запорізькій, Кіровоградській, Житомирській і інших областях України. Все це було наслідком так званої „викачки" хліба.

Як ця „викачка" провадилася на практиці? Ось один приклад.

Настав лютий 1933 року. Директор школи в Степанках, де я навчався, Федір Іванович Чигирик, викликав мене та ученицю Анастасію Брову (вона ще живе) в кабінет: „Сьогодні вечором підете до Макара Хандуся, там збирається комісія, яка вночі займеться хлібозаготівлею. Ви будете, в цій комісії від школи". Троє чоловіків на чолі з Макаром і нас двоє підлітків зайшли до будиночку, в якому жили зовсім старі дід з бабунею та онуком, якому було 3-4 роки. Його батьки кудись виїхали. Досить грубо Макар з місця запропонував дідові здати зерно. Дід відповів, що зерна у нього нема. Зерна направду не знайшли. Тоді члени комісії пішли в хлів і знайшли там прихований клуночок жита, з 20 кілограмів. Дід упав на коліна і почав просити: „Синочки мої, не забирайте... Він же помре з голоду". О третій годині ночі це зерно відвезли на санчатах. Дід з бабунею і внуком невдовзі померли з голоду.

Хліб відбирали до останнього кілограма. До того ж ту дикість прикривали гаслом, що зродилося цілковито в інших історичних умовах: „Боротьба за хліб є боротьбою за соціялізм". Мільйони знедолених і голодних мовчки умирали. Якщо ж хтось осмілювався висловити обурення, на такого негайно сипалися репресії.

Повторюю: „це наша історія, одна із її трагічних сторінок. Я глибоко переконаний, що фатальної неминучости цього голоду не було, його можна було оминути, але для цього треба було суворо дотримуватися ленінської ідейної спадщини в питаннях соціялістичної перебудови сільського господарства. Для цього треба було вчасно змінити сталінське керівництво в Політбюрі. За трагедію 1933 року відповідальність перед історією несуть не лише Сталін, але й інші члени Політбюра, які його підтримували.

І.М. Хмильковський,
Черкаси. (Огонек, ч. 12, Москва).

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893

Svoboda (ISSN 0274-6964) is published daily except Sundays, Mondays, and holidays by the Ukrainian National Association Inc. at 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302
Svoboda (201) 434-0237 UNA (201) 451-2200

Subscription 1 year — $40.00, 6 months — $22.00, 3 months — $12.00
UNA members 1 year — $15.00. Change of address — $1.00. Make check or money order payable to "Svoboda"

Postmaster: Send address changes to
"Svoboda", 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302
Tel. (201) 434-0237, (201) 434-0807, (201) 434-3036

Second Class Postage paid at Jersey City, N.J.

Статті і дописи підписані авторами, не мусять відповідати поглядам Редакції. Редакція застерігає собі право в потребі виправляти і скорочувати надіслані матеріяли. Незамовлені матеріяли повертається тільки тоді, коли автор собі це виразно застеріг, долучивши заадресовану коверту з відповідною поштовою оплатою. — За зміст оголошень Редакція не відповідає.

Передплата на рік $40.00, на півроку — $22.00, на 3 місяці — $12.00
Для членів УНСоюзу $15.00 річно. За кожну зміну адреси — $1.00
Чеки і "money orders" виставляти на "Svoboda"

P.O. Box 346, Jersey City, N.J. 07303

Аґресивний Іран: терор і шантаж

Іран — це колишня Персія, історія якої сягає на кількасот літ перед народженням Христа. Велика країна з населенням коло 47 мільйонів людей і територією коло 640,000 кв. миль. У новітніх часах — монархія. За нашої пам'яті, за володіння шаха Рези Паглеві, Іран був близьким союзником Америки. Але він почав переводити аґрарну реформу, яка вдарила по великих земельних власниках, якими були іранські духовники, „аятолли". І вони перевели в 1979 році державний переворот, у якому шах втратив престіл, а до влади дісталися аятолли, які гостро протестували, що американський Уряд дав політичний азиль зненавидженому ними шахові. Фанатиком, який ненавидить Америку, є некоронований диктатор, 87-літній Рубаллаз Хомейні. За президентури Джиммі Картера іранські „студенти", насправді державні поліціянти в цивільних одягах, вдерлися до американської амбасади, при чому вбили американського вояка при вході до будинку, і тримали весь дипломатичний корпус ЗСА 444 дні, як „закладників". Голосна афера із засекреченим продажем одного транспорту зброї Іранові з передаченою грошей за цю зброю партизанам проти сандіністського режиму в Нікараґуа — ця справа ще товчеться по судах — мала на цілі покращати відносини з Іраном, Реґен прагнув вплинути на іранський уряд, щоб вірні іранським фанатикам терористи в Ливані звільнили сімох американців, схоплених на вулиці, як „закладників". Задум був добрий, але не вдався — відношення іранської влади до Америки не покращало, а в Америці та афера наробила багато клопоту, бо ворожі президентові Реґенові демократи в Конґресі використали цю аферу, як „скандал", щоб вдарити Президента.

Відносини Америки з Іраном загострилися ще тому, що Іран, заплутаний у довголітній війні з сусіднім Іраком, загрожував багатим на нафту середньо-східнім країнам, прихильникам Іракові, і настала проблема довозу нафти, потрібної американським союзникам у Західній Европі. Америка і частинно Франція та Англія вислали на води близько Перської затоки величезну морську армаду для запевнення безпеки мореплавства, у відкритих морях. Америка „випозичила" нафтоналивним кораблям союзницького Кувайту американський прапор. Але це не відстрашило Іран. В минулому тижні одна американська фреґата наїхала на плаваючу міну, скинену на водний шлях іранським літаком. Крім того — іранські ракети, отримані від Совєтського Союзу, пошкодили інший американський корабель. Американська фльота відповіла швидко і різко. Перестерігши цивільне населення, щоб шукало собі безпечне місце, американські кораблі збомбардували іранське побережжя. В минулу суботу президент Реґен у своїй щотижневій короткій радіорозмові перестеріг Іран, щоби перестав атакувати американські кораблі та шанував право свобідної мореплавби. Він перестеріг теж, щоби Іран припинив акти терору, бо за таку поведінку „дорого заплатить іранський край і нарід". Але ця пересторога не знайшла зрозуміння у іранських фанатиків. У відповіді на загрозу від Америки слухняні іранським аятоллам терористи в Ливані загрозили Америці, що атаки Америки проти Ірану спричинять смерть американських закладників.

Створилася нова ситуація. Роналд Реґен і його Рада безпеки не є людьми, яких можна застрашити погрозами, які насправді є жалюгідним шантажем. Американська великодержава не може дозволити на те, щоби Іран поводився попіратськи, на водах близько Перської затоки і щоби ті аґресивні акти Ірану переходили безкарно, бо можуть потерпіти невинні американські громадяни, схоплені терористами в Ливані. В найближчих днях можна сподіватися реакції американської державної верхівки. Покищо ситуація на Середньому Сході загострилася. Америка не хоче війни, але Іран провокує Америку і ця іранська гра є забавою з вогнем. Ніби у світі нема великої війни — але й нема спокою. Українська селянська мудрість викувала правду: „Кого Пан Біг хоче покарати — тому розум відбирає". Американська збройна потуга така, що вона в силі знищити Іран з його теперішньою владою, якщо б прийшло до збройного зудару.

Василь Сокіл

ВАЖЛИВА ПЕРЕДУМОВА „ПЕРЕБУДОВИ"

I.

Можна вважати випадковим те, що в другій половині лютого вибухли масові патріотичні демонстрації вірмен, які призвели до драматичних сутичок з сусідніми азербайджанцями, а в перших числах березня відбувся пленум правління Спілки письменників СССР з питанням: „Вдосконалення національних взаємин, перебудова і завдання радянської літератури."

Проте в цьому збігові є певна і мотивована закономірність.

Нерозв'язаність національного питання в багатонаціональній совєтській державі, наявність якої довгими роками не бажали визнавати, врешті призвела в умовах дозволеної гласности до низки демонстративних виступів по кількох районах Союзу з протестами та вимогами ліквідувати елементи національної несправедливости. Це відбувалося у Казахстані, в республіках Прибалтики; Якутії (про це чомусь досі не було нам відомо), демонстрації кримських татар і недавні сутички у Вірменії та Азарбайджані у зв'язку з вимогою приєднати до Вірменії сусідній Нагірно-Карабахський автономний район, населений переважно вірменами-християнами в оточенні мусулманського Азербайджану.

Генеральний секретар ЦК КПСС М. Горбачов не пішов слідами своїх попередників, які в один день придушили б і в крови втопили „підлих буржуазних націоналістів", які діяли, — догадуєтесь, — за підказкою і прямою допомогою закордонних розвідок. Натомість він виявив розсудливість і витримку, поставивши метою серйозний конфлікт розв'язати демократичним шляхом. Про усвідомлення партії на даному етапі важливости національних проблем свідчить, зокрема, й те, що ближчим часом збереться пленум ЦК КПСС виключно з цього питання.

На недавньому пленумі Спілки письменників Совєтського Союзу з головною доповіддю виступив перший секретар правління В. Карпов.

Після дуже поверхового і нудного переліку успіхів і досягнень літераторів різних національностей Совєтського Союзу, він одразу заговорив дижурними словами:

„Радянський патріотизм — одне з найбільших завоювань нашої революції, величезна наша цінність. Він рішуче виключає будь-які прояви націоналізму і шовінізму. Націоналізм, в яку б машкару він не ладнався, по суті своїй сліпий. Прихильники національної самоізоляції, адепти національного егоїзму неминуче опиняються в духовному глухому куті. Ми добре знаємо, що націоналістичні спалахи, ексцеси, демонстрації, шум навколо них часто інспіруються певними антирадянськи настроєними прошарками на Заході".

І недвозначно попередив: „Про підтримку націоналістів ззовні не треба забувати... Ми не можемо пустити процес розвитку національних культур на самоплив, допускати явища несумісні з нашою ідеологією і мораллю".

Відразу ж після цього у нього вихопилося щось протилежне:

„До недавнього часу вважалося, що 'не прийнято' публіцистично гостро, прямо і ґрунтовно писати про те, що віщувало націоналістичні ексцеси тому, що хтось за всіх вирішив: це, мовляв, шкодить дружбі народів."

І знову в його доповіді все догори ногами: „Недоброзичливці на Заході намагаються розколоти дружбу наших народів, розпалити націоналістичні пристрасті — і тим самим одвернути увагу радянських людей від розв'язання економічних і соціяльних проблем перебудови. Націоналізм в сучасних умовах стає однією з головних небезпек для практичного здійснення перебудови".

Це ніяка не новина. Це формулювання давно існує, як вічна істина.

Відомо, що націоналізм завжди вважався для совєтської системи найнебезпечнішим, — так проповідував Сталін, Хрущов, Брежнєв, Андропов і слідом за ним продовжує те ж саме втовкмачувати в голови довірливих людей генеральний секретар, пробачте, покищо не партії, а спілки письменників СССР.

Ігноруючи всі аргументи своїх же колеґ, — письменників України, Білорусії, Молдавії, Литви, Естонії, Латвії, Вірменії Грузії, республік Середньої Азії, В. Карпов не соромиться сказати:

„Відмова від добровільности при виборі батьками мови навчання дітей привела б до порушення принципів демократичних у національному питанні.

І для заспокоєння робить ласку:

„Все ніби ясно, але не минає тривога за долю національних мов... Тривога ця триває тому, що між теорією, принципом, позицією і житейською повсякденністю існує розрив".

Як ліквідувати цей розрив, доповідач не знав, що сказати, крім закликів та констатацій становища, коли час емоцій, запевнень і розмахування руками минає, прийшов час конструктивної праці, фактичної, а не словесної перебудови. Несподівано з'явилась незвична пропозиція:

— „Партії, державі треба помагати — помагати здобуванням досвіду, істини, щоденним аналізом плюсів і мінусів у цій великій справі".

На превеликий жаль, доповідь В. Карпова своєю неконкретністю нікому і ніякою мірою не може стати практичною допомогою в розв'язанні серйозних проблем у національному питанні. Однак, у виступах багатьох учасників пленуму пролунало немало ділових пропозицій.

Закінчення буде.

Анна Білик

„Рідна мова залишається рідною"

Під такою назвою газета „Нове життя", що виходить у Пряшеві для українців Чехо-Словаччини, опублікувала „щирі слова" Михайла Романа, які він зачитав в українській студії чехо-словацького радіо в Пряшеві. Для українців Пряшівщини, існує українська студія вже понад 40 років, але час висилань українською мовою залишається майже незмінним — за вийнятком суботи й неділі — для українців пересилання українською мовою становлять півгодини щодня. Кожної неділі запроваджена рубрика „Щирі слова", в яких можна висловити критичні зауваги до соціялістичної дійсности.

Оскільки „гласність" та „перебудова" стали широко вживатися в українській пресі Чехо-Словаччини, то й автор „Щирих слів" Михайло Роман порушив дуже наболіле питання не тільки серед етнічної частини українців цієї країни, але й України — це питання стану рідної мови. Так само, як і в Україні, на Пряшівщині українська мова стала зникати зі шкіл, число українських шкіл драматично знизилось. Михайло Роман скаржиться, що: „Ми краще знаємо історію і культуру інших народів, ніж власного народу. Забуваємо, що як позбавимо народ свого історичного минулого, історичного коріння, то свідомого патріота своєї батьківщини і народу не виховаємо". Звичайно, автор статті покликається на ленінську національну політику, яку було викручено, перекручено, недотримано і т. п. Але автор забув згадати, хто ту політику провадив і провадить, хто досьогодні в Україні українську мову витіснив з партійного й бюрократичного апарату?!

Роман підкреслює, що конче потрібно виховувати любов до історії. „Бо любов до сучасної мови, літератури і культури виростає із загальної історії і любови народу, бо виховування національної свідомости пов'язане із знанням історії..." Як то в народних казках мовиться: „легко казка кажеться, та тяжко діло робиться". Так воно й з українською історією. Під час мого останнього побуту в Україні я не раз чула слова: Ми не знаємо нашої історії, у нас нема історії! Протягом 70 років офіційна політика КПСС і зокрема КП України була спрямована на те, що історія України починалася від 1918 року, українська людність позбавлена елементарного людського права XX-го століття — мати змогу прочитати історію свого народу. „Владу імущі" вирішували, що можна читати народові, а що ні і так сьогодні народ опинився без елементарних знань власної історії. Михайло Роман сам досить пізно зрозумів, що історію народу не можна замовчати. Він твердить, що коли вивчити історію, то: „буде серед нас менше міщан, псевдоінтернаціоналістів, шовіністів, які сміються з українців, недооцінюють знання своєї рідної мови, гадаючи, що вона їм нідочого на посадах, які зараз займають в містах і селах нашої країни".

Автор „Щирих слів" замовчує головну причину жалюгідного стану української мови на Пряшівщині — ставлення до української мови і її місце в суспільстві в Україні. Правда, „гласність" у Пряшеві щойно відкрили, то може ще й до правди доберуться, бож якихось 170,000 українців Чехо-Словаччини не можуть врятувати рідної мови, коли 50-мільйонна республіка, Організації Об'єднаних Націй не вирішить проблему рівноправности рідної мови в так званій суверенній УССР.

Жаль, що „щирі слова" Романа не можуть послухати, чи прочитати жителі України, оскільки автор каже, що: „Ми не виступаємо проти того, щоб наші люди не оволоділи багатством словацької, чеської, російської чи інших мов, але ми проти того, щоб це проходило за рахунок материнської мови. Всі мови в нашій країні рівноправні, але рідна мова залишається рідною мовою, і вона лише одна. Від її рівня та засвоєння залежна і духовна культура людини". Саме ці слова потрібно б зрозуміти партійним бюрократам, які вже давно виголосили в Україні гасло „другої рідної мови!"

Іван Кедрин

МОВА І ПОЛІТИЧНІ ОБСТАВИНИ

Юрій Шевельов, „Українська мова в першій половині двадцятого століття (1900-1941). „Стан і статус". В-во „Сучасність", 1987, ст. 296.

Буває, що появиться книжка, белетристичний твір, науковий чи популярно-науковий, хоч і талановитого, але не вище пересічного формату із таким же змістом, хай і трохи цікавим, але відповідним до формату свого автора, і негайно знаходить кілька прихильних оцінок і ця книжка стає загальновідомою. І навпаки: появиться твір вище пересічного з автором, що займає одно з найвидатніших місць в науці чи літературі і довгий час минає, а про такий твір нічичирк. Така доля стрінула книжку, автором якої є один із найвидатніших сучасних українських учених, відомий особливо під своїм псевдонімом „Юрій Шерех", колишній довголітній президент Української Вільної Академії Наук, який підійшов до проблем української мови з вихідної точки, якої дотепер ніхто з мовознавців чи літературознавців не брав на увагу.

Проводючи послідовно тезу, що історія української мови була залежною від кожночасних політичних відносин в Україні — у різних частинах України, в Галичині, на Буковині і на Закарпатті, — автор подає наче в перекрої історію України. І хоча в заголовку говориться про XX століття, проте він пригадує долю української мови і за царату та згадує ославлений Валуївський обіжник „нє било, нєт і бить нє может", з 20-го липня 1863 року та Емський указ 18-го травня 1876 року виключали самоіснування української мови.

Книжка, про яку тут мова, не є публіцистикою, не є теж філологічною розправою. Це суто наукове доказування, що розвиток чи занепад української мови залежав від „відлиги" чи переслідування займанцями України. Але цю наукову книжку читається легко, бо такий стиль автора, хібащо дещо ускладнить читання мовних новотворів: „Впровідні, „перетин", поспіль, мовець, „двоїсте" і ін. Зміст поділено на дев'ять частин, плюс подана література й плюс покажчик імен. Це одна з тих рідких книжок, з яких читач може насправді багато дечого навчитися. Ось так автор цих рядків просто з свого професійного обов'язку вивчав політику й польсько-українські відносини (шість років акредитований у польському соймі у Варшаві, як представник української преси). Проте щойно з цієї книжки проф. Шевельова довідався про докладні дати проголошених у Польщі законів і розпорядків, що стосувалися користування українською мовою. І те саме напевне скажуть совєтологи, перечитавши частини „Радянська Україна до українізації". Доба українізації 1925-1932.

Між роками 1933 і 1941: „Україна за Постишева і Хрущова". Політика займаницьких урядів мала, якщо не вирішний то величезний вплив на стан, розвиток чи занепад української мови. Вона проявляється в літературі, науці і пресі. Відомо, що дотепер нема повної і правильної історії української преси, бо книжечка Аркадія Животка „Історія української преси", видана в Реґенсбурзі 1946 року, анахронічна і не подає зв'язку пресових органів з розвитком нашої політичної думки. Проф. Шевельов подає за книжкою „Історія української преси та її вивчення" Ігнатєва, порівняльні табелі українських і російських видань, книжок і періодиків, за час 1918-1924. У цьому ті табелі, як і їхнє джерело, подібні до історично-статистичного нарису Юрія Тернопільського (насправді Левка Лукасевича") „Українська преса з перспективи 150-ліття", В-во Маріяна Коця, Джерзі Сити 1974 року. Коли ті всі автори тримаються критерія хронології і статистики, то проф. Шевельов бере на увагу політичні відносини, в яких дані книжки чи періодики появлялися.

У своїх кінцевих заввагах автор пригадує легковажені іншими істориками літератури чи преси факту, що кожна з трьох окупаційних держав — Росія, Польща і Румунія — намагалися розбивати підлеглу їм українську територію на окремі провінції чи області, що відбивалося і на мові, чи то у періоді її народництва, чи новітнього літературного підйому.

У своєму вступному слові автор виправдується, що його книжка далеко не вичерпана. Те саме треба застосувати до цих рецензійних завваг. Вони дуже поверхові і фраґментарні і твір Юрія Шевельова вимагає куди докладнішого та більш фахового розгляду.

Бабай

Як звичайно

Умерти можна в битві.
Умерти можна в ліжку.
Під автом можна вмерти.
Це буде — як звичайно.
Це буде — не найгірше.

Буває часом гірше:
В собі назавжди вмерти
І жити, як звичайно,
І ждати смерти.

(Із збірки поезій „Каруселя віршів")

Світлана Кузьменко

ГОСТІ З УКРАЇНИ В ТОРОНТО

II.

Наступного дня, 8-го березня, на другому семінарі, виступили Павло Гриценко і Віталій Доньчик. Павло Гриценко у своїй доповіді, під заголовком „Здобутки і перспективи совєтського Шевченкознавства" говорив про лінгво — Шевченкознавство та про здобутки в цій ділянці вчених у Совєтському Союзі, зокрема українських учених в Україні. Він звернув увагу на „Атлас української мови", виданий 1984 року. З цим атласом, він сказав, тепер можна буде прочитати твори Шевченка на новому рівні: студіювати мову в Шевченкових творах (які містять у собі 30, 664 слова), взаємодію південносхідніх діялектів в Україні в Шевченкових творах тощо. Цей атлас, говорив Павло Гриценко, заперечує попередню тезу шевченкознавців, що Шевченковим творам не властиві діялектизми. Доповідь Павла Гриценка була дуже цікавою змістом і цікаво прочитана. Віталій Доньчик говорив про сучасну українську художню прозу в Україні. Він зазначив, що в Україні існують дві тези — перша: за останні 20 років нічого помітного в українській літературі не зроблено; друга: все, що було зроблено за останніх 20 років готувало „перебудову" в Україні, бо найбільшу правду можна було вичитати з художніх творів. Віталій Доньчик перелічив довгий ряд, на його думку, вартих уваги, імен українських письменників-прозаїків в Україні, згадавши і віршований роман Ліни Костенко „Маруся Чурай". Першим у своєму списку Віталій Доньчик поставив Олеся Гончара з його „Собором", звернувши увагу, що Володька Лобода у цьому романі уосіблює постать безбатченка, а також, підкресливши, що тепер в Україні відохочують в літературі від „національного нігілізму" та „космополітичної літератури".

Після кожної з цих доповідей відбулися запитання, до теми від професорів і студентів і відповіді від доповідачів.

Після цього голова Слов'янської секції бібліотеки Торонтського університету Бібліотека дослідів Робартса мгр Люба Пендзей познайомила авдиторію з вибраними нею на цьогомісячний семінар книжками, даючи про кожну з них коротку анотацію (це вона робить кожного разу на щомісячних семінарах, започаткованих восени 1986 року для докторантів та науковців, у ділянці україністики зокрема, які мають на меті опублікувати свої праці. Для кожного такого семінара Люба Пендзей вибирає 10 книжок з українською тематикою з видань, які незадовго до семінара надійшли до бібліотеки.

У вступі до своєї презентації книжок Люба Пендзей зазначила, що всі книжки, надруковані в Совєтському Союзі, незалежно якою мовою і в якій республіці, подають російською мовою назву твору, ім'я автора і назву інституції, відповідальної за видання книжки. На жаль, книжки видані російською мовою в Україні, включно з перекладеними книжками з української на російську мову (таких книжок тепер виходить дуже значно переважна кількість), не подають інформації українською мовою ані про ім'я її автора, ані про відповідальну за видання інституцію, ані не подають оригінальної назви твору. Це дуже утруднює і сповільнює каталогування, згідно бо з катологовими правилами на Заході та вимогами бібліографічної контролі в автоматичній системі (комп'ютері) прізвища осіб та назви інституцій, відповідальних за видання, встановлюються на підставі національности автора та назв інституцій, відповідальних за видання — мовою даної країни. Транслітерація, як відомо, не завжди однакова з російської і української мов, що створює проблему в католоґуванні книжки, якщо у ній немає достатніх інформацій, у даному випадку — інформацій українською мовою. Люба Пендзей показала це наочно на прикладі імени присутнього Дмитра Павличка, яке може виступати в каталозі під шістьма, або й більше видами. Вона звернулася з проханням до гостей з України (Дмитра Павличка, Павла Гриценка і Віталія Доньчика, щоб вони допомогли розв'язати цю проблему — поробити заходи, щоб книжки видавані в Україні російською мовою, мали додаткову титульну сторінку (або анотацію з даними про книжку) українською мовою, як це робиться у відношенні до книжок, видаваних у Грузії, Вірменії і деяких інших республіках Совєтського Союзу. Тепер Товариство українських бібліотекарів Канади підготовляє у цій справі відповідне прохання з поясненням (Brief) до відповідних урядових чинників у Совєтському Союзі.

Дня 8-го березня відбувся ще один вечір зустрічі гостей з України в Торонто з українським громадянством. Вечір відбувся в Інституті св. Володимира. Проводив вечором Андрій Григорович. У виступах гостей з України взяли участь: Іван Драч, Дмитро Павличко, Михайло Ткач (автор слів до пісень „Марічка", „Понад нашу хату вже качки летять" і інших) і Юрій Іллєнко. Поети читали свої поезії. А у частині вечора, відведеній запитанням і відповідям, взяли участь усі четверо. Дмитро Павличко почав свій виступ поезією Тараса Шевченка „Мені однаково...", що прозвучала дуже зворушливо, бо, крім іншого, що в ній через свою безмежну щирість і актуальність, яку не притемнив час — у творчості геніяльного мистця слова. Після читання поезій були запитання й відповіді. З цього вечора я мала змогу почути тільки звукозапис (казали, що багато людей записували вечір собі на спомин), з якого можна було винести враження, що, переважно, гості говорили, в межах, те, що люди охоче хотіли б почути. Вечір включав багато жартівливих коментарів гостей з України, звернених на поміж себе, як от хто з них найбільш кваліфікований відповідати на яке запитання, зокрема те, коли воно пахло трохи більше політикою. Це людям дуже подобалося і викликало у них вибухи щирого сміху. Пізніше казали — добрі хлопці!!! Багатьом не сподобалася заувага Івана Драча: що легше зукраїнізувати жида і росіянина, ніж пересічного українця в Україні, він сказав „хахла". Це було сприйнято багатьма як образу для бідного багатострадального українця, який завжди за свою рідну мову тільки терпів, та ще й як терпів! За неї, і часто тільки за неї, його, якщо не знищували фізично, то упосліджували на протязі віків і аж до останнього часу. Туди найлегше спихати вину за все: — казали! — Казали. Говорили: що для того, щоб люди дістали до теперішньої „українізації" довір'я — щоб вони переконалися, що це серйозно, а не на жарт, потрібно, в першу чергу, зробити українську мову державною мовою. І власне з того потрібно починати сучасну „перебудову" в національно-культурному житті України і взагалі.

Іван Драч і Юрій Іллєнко виступали на Торонтській українській телевізійній програмі — кожний в інший день

(Закінчення на стор. 4)

Діяльність об'єднання сеньйорів у Ню Йорку

Об'єднання українських сеньйорів Ню Йорку, головою якого є інж. М. Шпонтак, відбуло в домівці „Самопоміч" при численній участи членів і гостей ширші сходини, на яких виступив з дуже актуальною доповіддю д-р Климентій Рогозинський. Його тема: „Харчі і ми". Тема головно для старших людей, цікава і популярна, тому і зацікавлення було велике. Провідна думка доповіді — як їсти і що їсти, щоби бути фізично і духовно здоровим. Іншими словами, не „заїдати" себе на смерть, або, як доповідач весело заявив, „не їж того, що їсть тебе", тобто щади на солі, червоному м'ясі, тваринних товщах, але їж багато ярини.

Д-р К. Рогозинський рекомендував не засиджуватися, багато рухатися, особливо на свіжому повітрі, відбувати „марші". Коротко кажучи, радив нам жити здорово і розумно. Наш народ мав і на те розумну приповідку — „стережного і Бог стереже". Після вичерпної і повчальної доповіді, яку доповідач переплітав дотепними заввагами, присутні засипали доктора практичними запитаннями. Це була справді корисна зустріч для кожного.

Голова інж. М. Шпонтак щиро подякував докторові за цінну доповідь, присутнім за численну участь і попросив гостей до кави і перекуски, яку приготовили гостинні пані. Управа об'єднання старається практичними порадами, цікавою програмою бути корисною для своїх членів-сеньйорів.

Управа об'єднання сеньйорів накреслила широку програму для своїх членів і старшого громадянства, а в програму діяльности входять різні галузі актуальних справ: проблеми, зв'язані з пенсією, соціяльним забезпеченням, нерухоме майно для дітей, родини, завіщання і в рамках можливости матеріяльна допомога. Для того кожного вівтірка і п'ятниці відбуваються в домівці від години 10.30-1.30 чергування, а в п'ятницю ще від 5 до 6 по полудні. Голова інж. М. Шпонтак звернувся до управи міста за допомогою в сумі 30,000 дол. на потреби для допомоги сеньйорам. Найконечнішим є усталити постійні платні чергування для потреб старшого громадянства, суспільна опіка, також для прогульок, екскурсій і т.п. Практичні, життєві поради для старшого громадянства дуже потрібні, а найголовніше перенесення нерухомого майна, завіщання. Чимало мільйонів тяжко запрацьованого майна вже забрали наші „старші брати-вороженьки" і понесли на „родіну" і тільки тому, що люди не постаралися ще за життя забезпечити фахово своє майно і передати його в добрі руки. Люди вмирали без завіщання. Важне є також, сказал М. Шпонтак, здоровельне забезпечення, бо, не дай Господи, людина серйозно захворіє, то шпиталі і лікарі заберуть все майно, бо сошел секюріті замало. Це справи життя для всіх пенсіонерів і про них треба подумати, щоб забезпечити собі спокійне життя на старості літ.

Об'єднання сеньйорів Ню Йорку старається досягнути і об'єднати все наше старше громадянство і добрими порадами бути помічним усім, хто помочі потребує. В теперішніх умовах життя нелегке, повне небезпек і немилих несподіванок. Живемо в чужому світі серед людей, які втратили всі прикмети чесної, справедливої людини, моральні прикмети людської совісти і нелегко пробиватися старшій, часто немічній людині через життя. Кожна людина колись потребує доброго слова поради.

Ширші сходини, добрі практичні доповіді, як отця, товариські прийняття, прогульки скріплюють співжиття, дружбу, порозуміння і є корисні. Об'єднання українців не поминає і національних справ. М. Шпонтак вислав листи до нюйоркських конгресменів з проханням, щоб вони підтримали нашу конгресову резолюцію ч. 429, яка закликає американських конгресменів не брати участи в святкуваннях 1000-річчя Хрищення в Москві.

Пам'ятаймо, що в своїй хаті, яка б вона не була, ми почуваємо себе добре і вигідно, в ній наша правда. Всі ми, які опинилися на чужині, втратили її — нашу Батьківщину. Атмосферу рідного дому тут, на чужині, становить дух згоди, любови, спільної праці допомогти собі взаємно, щоб сильно, об'єднано стати сміло перед ворогом в обороні наших прав, стрінути всі небезпеки, які грозять нам особисто і нашому народові взагалі.

Пам'ятаймо, що те, що стратили — вже не вернемо, але зберігаймо те, що ще нам залишилося. Не хочемо вмирати з темрявою вечора в нашій душі, що ми нічого не зробили доброго для нашого рідного брата, українця, для нашої хоч поневоленої, але в огні змагань за законні права Батьківщини.

В цей святий 1988 Божий рік будьмо тісно зв'язані з нашим народом тут і на Україні з глибокою вірою, що Бог з нами.

А. За-тей

Й. ТЕРЕЛЯ У ПІТСБУРЗІ

Пітсбурзький Громадський Комітет Тисячоліття Християнства Руси-України (ПГК) влаштував у суботу, 26 березня, зустріч української громади Пітсбуржчини з Йосипом Терелею. Цю зустріч, в якій взяли участь близько 100 осіб і яка відбулася в 5-ій год. по полудні в залі при церкві св. Юра в північному Пітсбурзі, попередило привітання його на летовищі групою представників різних організацій. Інж. Сидір М. Тимяк, член екзекутиви ПГК 1000-ліття, привітав Й. Терелю від громади, Соня Глутковська-Дарраг — від представництва Громадської інформації, а Ромця Конецька вручила гостеві китицю квітів.

О 5-ій год. інж. Михайло Комічак, голова ПГК 1000-ліття, директор української радіопрограми на західню Пенсильванію і суміжні стейти, вів цю понад тригодинну програму зустрічі. Отець Володимир Яворський, парох української православної церкви св. Володимира, відкрив програму молитвою, після чого інж. Михайло Корчинський, член екзекутиви ПГК 1000-ліття в короткій промові привітав Терелю від усіх українців і українок Пітсбуржчини, речником яких є саме діяльний ПГК 1000-ліття.

Присутність Терелі серед української громади Пітсбуржчини та серед українського суспільства в діяспорі, сказав промовець, його життя, повне посвяти й страждання за слушну справу, це яскравий промінь світла на жахливу дійсність в Україні. Його довголітні зусилля в обороні основних людських прав — це могутнє обвинувачення тоталітарної диктатури совєтської породи з її безбожницькою системою за поневолення найвищих цінностей людини: віри і інтелекту. Між елементарними правами свобідної людини найважнішим є право совісти та релігійної свободи. Боротьба Терелі за релігійну свободу та за виведення Української Католицької Церкви з підпілля на плятформу легальности є цінною для всіх християн в Україні — як для католиків, так і для православних, бо Українській Православній Церкві також відібрано право на свобідне існування. „Ми, українці поза батьківщиною, — сказав Корчинський, — завдяки релігійній і національній толеранції маємо всі можливості для індивідуального й громадсько-національного росту. Та якже часто ми забуваємо, що всі ці свободи, що ми їх отримали як самозрозумілі, є лише мрією для наших братів і сестер в Україні. Щоб вибороти хоч частину цих людських прав, вони готові жертвувати тим, що найцінніше — роками свого життя. Завдяки вам, пане Тереля, та всім правозахисникам в Україні, ми мусимо призадуматись над нашими власними діями тут, поза Батьківщиною. Як часто розпорошуємо ми їх у дрібних непорозуміннях і суперечках, як мало використовуємо всі ті свободи, що їх маємо, для скріплення українського суспільства в діяспорі". Закінчуючи своє слово-вітання, промовець запевнив Терелю, що в зустрічах з українцями в ЗСА і в Канаді він віднайде в їх серцях клаптик дорогої нам усім України, як і віднайшов він його в серцях пітсбурзької громади.

Після промови-вітання ведучий програмою представив осіб за головним столом: членів екзекутиви ПГК 1000-ліття — інж. Сидора М. Тимяка та інж. Михайла Корчинського, секретаря ПГК 1000-ліття д-ра Василя Ящуна та представників Громадської інформації Соню Глутковську-Дарраг і о. Юрія Апл'ярда, пароха церкви св. Юра, а по обіді відзначив присутніх представників позамісцевих і місцевих установ та організаційних клітин: Томаса Мюрфі — посла стейтової легіслятури з Пітсбурґу; Василя Тараску — заступника голови Громадського Комітету 1000-ліття в Маямі, Фла., та гостя звідтіля ж — Миколу Гладкого, Івана Дубіля — головного організатора СУК „Провидіння" у Філядельфії, Василя Сацька — голову пітсбурзького відділу УНС, Зенона Команицького — головного радного УБС, Ананія Никончука — головного організатора УНП, д-ра Юрія Кишакевича — голову комітету Української національної кімнати в Пітсбурзькому університеті, інж. Сидора М. Тимяка — голову окружного Патріярхального товариства і голову кредитівки „Самопоміч", Таїсу Корчинську — управительку кредитівки „Самопоміч", Марійку Вовчук — голову пітсбурзького відділу СУА, Любу Глутковську — інструктора танцювального ансамблю „Полтава" і Михайла Барана — голову Об'єднання американських українців „Самопоміч".

Йосип Тереля у своїй одногодинній доповіді подав важніші події з його особистого життя, мотиви, які спонукали його вступити на шлях завзятої боротьби за права кожної людини на вияв своїх релігійних почувань, зокрема за права УКЦ на її вільне й легальне існування, що його совєтська влада терором і підступом зліквідувала сорок два роки тому. У своїй діяльності в Україні Тереля не лишав поза своєю увагою також вірних УПЦ і вірних інших віровизнань, бо всі вони з Божого й природного законів мають право визнавати свої релігійні переконання. Українська Церква повинна бути така, яка була за Володимира Великого і Ярослава Мудрого. В Україні немає антагонізму між українцями католиками і православними автокефальниками. Дух до волі й свободи Церкви й народу живе в обох віровизнаневих вітках і об'єднує їх в одну національну сім'ю.

Розповів Тереля про конструктивні зв'язки й співпрацю литовців з українським католицьким рухом, про спільну друкарню з баптистами, в якій католики друкували молитовники, псалтири тощо і про величезні труднощі, пов'язані з цією працею з браку паперу й інших потрібних до неї речей та й небезпеки з боку большевицької влади, яка карає за це семирічним засланням. Найчастіше переписують церковно-релігійні тексти від руки. Тереля переписав ручно псалтир і дав в дарунку Папі Іванові II. Торкнувшись питання афганської війни, Тереля сказав, що ця війна зміцнила патріотизм мусулманських народів і вплинула на зміну способу думання нації до нації. Говорив теж про Грушів і появу в ньому Божої Матері. Він там був серед 32 тисяч паломників з різних частин України — близьких і далеких, і він та присутні там бачили появу Пречистої Діви Марії. Це в загальному головніший зміст його розповіді, основаної на фактах і його особистих переживаннях.

Після розповіді присутні дивилися півтори години на прозірки, які показували злочинне знищення в Україні большевицькою владою хрестів, іконостасів, цілих церков, замурування церковних дверей і ін., бачили теж протест віруючих людей, очолених єпископами і священиками, „лісні" Богослужби, святкування Великодня, свячення пасок, бачили вірних, що побожно молилися, сповідалися, бачили віруючих старих, літніх і молодь. Отож УКЦ в Україні живе і розвивається і „ворота пекла її не переможуть".

Головний зміст розповідної доповіді передали англійською мовою інж. Михайло Комічак і Соня Глутковська-Дарраг. Ведучий програми подякував Терелі за його багатющу змістом доповідь. Молитвою, що її провів о. Апл'ярд, закінчено цю корисну програму зустрічі з нескореним борцем за права людини, Церкви й поневоленого українського народу, і вручено йому від громади дарунок 1,700 долярів.

Василь Ящун

Пластова молодь відзначає Тисячоліття Хрищення України

Пластова молодь станиці Ню Брансвик — учасники святочної програми відзначення Тисячоліття.

Пластова молодь станиці Ню Брансвик, Ню Джерзі, в цікавий і оригінальний спосіб відзначила Тисячоліття Хрищення України, ставлячи сценку в неділю 27-го березня. Церковну залю заповнили громадяни Ню Брансвику і околиці, а також батьки наших молодих пластових артистів. Сценку підготовила і зредагувала на підставі довшого оригіналу пл. сен. Соня Слободян, станична нашої станиці. Під її вмілим проводом пластуни блискуче вив'язалися із своїх завдань. Гарно заповідала цілу програму пластунка Ірця Ракоча. Головні ролі сценки, з належним зрозумінням і ентузіязмом відограли пластуни: Роман Ратич (князь Володимир), Таля Ратич (княгиня Анна), Марко Нинка (імператор Константин), Марко Мазурець (імператор Василь), Христя Бокало (посол), Рената Бокало (книжник), Рома Мазурець (слуга). Божий люд, що приймав хрищення, представляли новачки і новаки Христя Шандор, Адріяна Хромовська, Лія Найдан, Ромчик Головінський, Андрійко Нинка, Стефанчик Ставничий.

Багато труду при удекоруванні сцени вложили наш невтомний голова Пластприяту Петро Бокало і Роксоляна Найдан. За сценою невтомно працював пластун Андрійко Гошко.

Слід висловити подяку паням із Пластприяту: Слободян, Ратич, Ракочій і Хромовській, котрі приготовили смачний український обід, що стало вже традицією в Ню Брансвику. В організації виступу допомагала пл. сен. Надя Нинка.

Після сценки батьки і гості розходилися вдоволені, що пластова молодь нашої станиці вложила і свій вклад у всенародні святкування великої річниці Тисячоліття.

Глядач

УВАН вшанувала Є. Пеленського

На окремій сесії УВАН 28-го лютого ц.р. у Вінніпезі вшановано Євгена Юлія Пеленського, заслуженого літературознавця, бібліографа, педагога та громадського діяча, який помер в Австралії в 1956 р. на 48 році життя.

Цікаву і ділову доповідь зробив ред. Анатоль Курдидик, який у життєві моменти цього з невичерпною енергією літератора вплів особисті спогади.

Є. Ю. Пеленський провів молоді роки у Стрийській гімназії, студії філософії закінчив у Львівському університеті, здобуваючи титул магістра слов'янської філології. Одночасно був активним у пластових рядах, займаючи провідні пости в цій організації. Він — один з 26 пластових скобів та один з трьох гетьманських скобів. Був він редактором пластового журналу „Вогні" та літературного „Дажбог". Працював у Національному музеї у Львові та вчив у середніх школах. Понад усе любив видавничу ділянку, з якою ніколи не розставався. Мандруючи після війни на захід, він опинився з друкарськими матрицями в Австралії. Тут як член НТШ з 27 року життя став смолоскипом організованої науки та був ініціятором у різних ділянках суспільного життя. При тому відбув свій важкий працівний контракт, який підкосив його здоров'я на роки. Одночасно очолював клітину НТШ та займався, крім наукової ділянки, ще й видавничою.

Коли застала його несподівана смерть, в його доробку було 133 наукові позиції, 105 оглядів і статтей, 24 праці з його філологічної ділянки та 12 більших праць, а серед них „Бібліографія української бібліографії" (1934), „Антологія сучасної української поезії" (1934), „Богдан Лепкий" (1941), „Шевченко-клясик" (1942), „Україніка в західньоевропейській літературі" (1948) й інші. Турбувався підручниками для шкільної молоді й видав 46 читанок.

Після доповіді зав'язалася дискусія, в якій було поставлене і питання, чому про людину, яка дала такий великий вклад в наукове, видавниче і літературне життя так мало знає молоде покоління?! З цього приводу були слушні голоси, щоб корисну доповідь поширити і видати окремою монографією.

Доповідача представив д-р Б. Білаш, а подякувала за цінність доповіді мгр О. Негрич, бажаючи, щоб монографія про Є. Ю. Пеленського побачила світло. Провадив сесію д-р М. Марунчак.

В часі доповіді й опісля була відкрита виставка творів і праць Є. Пеленського, яку власними силами зорганізував доповідач. Родина Є. Пеленського справила несподіванку і влаштувала для присутніх прийняття. Цілість імпрези мала теж родинний характер, до чого і причинилося слово Е. Берези, сестри Є. Пеленського (враз зі сином Андрієм, проф. Брендонського коледжу та дочкою Мартою, пластункою). Вся імпреза відбулася в приміщеннях т-ва „Читальня 'Просвіти' ".

М. Г-ор

Ню Йорк...

(Закінчення зі стор. 1)

двері парафіяльного уряду є в постійному русі, але не тільки тут, бо коли сходите на долину до Дому зустрічей, то там жінки турбуються кількістю чи якістю різнородних ласощів, що їх мають приготувати в достатній кількості. Зустрічаєте й заклопотаних Сестер, які турбуються кутиком школи і академії, щоби розіграша була вдалою, бо тоді придбання фондів для цих двох інституцій є успішним.

Ще багато залишилось до переліку, щоби якслід передати це напруження, яке відчувається, проходячи частинами українського „давнтавну". Бож не тільки парафія св. Юра готується до фестивалю, кожна українська організація в той чи інший спосіб приготовляється до цієї імпрези, бо вона єднає цілу громаду і виносить її на поверхню неукраїнського світу.

ПРЕЗИДЕНТ КОМУНІСТИЧНОГО уряду в Афганістані Наджібулла, виступаючи з промовою, яку передавали місцеві радіо і телевізійні станції, заявив, що його уряд стремить до поліпшення відносин з урядом З'єдинених Стейтів Америки і бажає нав'язати з ним дипломатичні і торговельні зв'язки. Він, очевидно, ні словом не згадував про те, що ЗСА допомагають зброєю, медикаментами і військовим вирядом антикомуністичним повстанцям і обіцяють продовжувати давати їм цю допомогу навіть після виведення совєтських окупаційних військ з тієї країни, якщо СССР буде підтримувати теперішний уряд Наджібулли.

В пам'ять Найдорожчої СЕСТРИ
бл. п.
МАРІЇ ЛАБАЧ-ПАНІЧЕВСЬКОЇ
яка померла 27-го березня 1988 р. в Бібрці коло Львова
на ЗУАДК — $50.00
зложила
сестра СОФІЯ ВОЛЧУК

У ПЕРШУ БОЛЮЧУ РІЧНИЦЮ ПО ВІДХОДІ ЗІ ЗЕМНОГО ЖИТТЯ У ВІЧНІСТЬ
ніколи Незабутнього нашого Найдорожчого
МУЖА, БАТЬКА, ДІДУНЯ, БРАТА, ВУЙКА, ШВАҐРА й СЕСТРІНКА
сл. п. інж.
АТАНАСА МИХАЙЛА МІЛЯНИЧА
будуть відправлені
ЗАУПОКІЙНІ СЛУЖБИ БОЖІ
в суботу, 30-го квітня 1988 р., о год. 9-ій ранку
в Ню Йорку в церкві св. Юра;
в Нюарку, Н. Дж., в церкві св. Івана Хрестителя (о год. 6:45 ранку);
в Гемтремк, Миш., в церкві Непорочного Зачаття;
у Вотерфорд, Конн., в церкві св. Йосифа;
в Ню Міллс, Англія;
у Вудстак, Онт., Канада, в оо. Студитів;
в Кастольґондольфо, Італія, в каплиці оо. Студитів;
у Венсен, Франція;
Просимо Родину, Приятелів, Знайомих і Пластових Друзів помолитися за спокій душі нашого Улюбленого і Незабутнього.
Дружина ЕВСТАХІЯ з Родиною

Т-во Українських Інженерів Америки Відділ у Філядельфії, Па.
ділиться з українською громадою сумною вісткою, що з Волі Всевишнього, 22-го березня 1988 р. відійшов у Вічність довголітній член нашого Відділу, колеґа
бл. п. інженер архітект
Петро Палашевський
ПОХОРОННІ ВІДПРАВИ відбулися у неділю, 27-го березня 1988 р. при українській католицькій церкві св. Михаїла у Чері Гил, Н. Дж.
Тлінні Останки дорогого нам, незабутнього колеґи Петра були зложені на спочинок на цвинтарі Лавн Саид у Факс Чейс, Па.
ВІЧНА ЙОМУ ПАМ'ЯТЬ!
Опечаленій Дружині Ірені і Родині складаємо щирі вислови співчуття і наші молитви.
Управа Відділу

З глибоким і невимовним смутком ділимося болючою вісткою з Рідними, Приятелями і Українським Громадянством, сумною вісткою, що в понеділок, 11-го квітня 1988 р. в 1:30 ранку відійшов у Божу Вічність наш Дорогий
МУЖ, ТАТО, ДІДУСЬ І ПРАДІДУСЬ
бл. п.
ЗАХАРІЙ МАКОГОН
народжений на Харківщині 1904 року
ПАНАХИДА відбулася 12-го квітня в 7-ій год. веч. в похоронному заведенні Peters, Grosse Pointe.
ПОХОРОННІ ВІДПРАВИ у середу, 13-го квітня 1988 р. о год. 10-ій ранку з каплиці похоронного заведення. Похоронну Службу відправив Архиєпископ Петро Колісник. Похоронений був на цвинтарі Evergreen, а потім поминки відбулися в Українськім Культурнім Центрі.
У глибокому смутку залишені:
дружина — АННА
доньки —
НІНА СНІТКО і муж МИКОЛА
ДАРИНА з мужем ПЕТРОМ
5 внуків і 8 правнуків
та дальша Родина в Україні
РОДИНА

Доповідь про Київську Русь Ярослава Мудрого

Д-р Ярослав Шав'як, член НТШ, колишній член редакції „Нового Часу" у Львові, згодом працівник Конгресової бібліотеки у Вашінгтоні, а тепер голова Культурно-освітньої комісі Комітету Тисячоліття в Блатиморі, виголосив доповідь на тему „Київська Русь Ярослава Мудрого". Доповідь відбулася в неділю, 28-го лютого ц.р., в залі Дому Української Молоді заходами балтиморського Комітету Тисячоліття Хрищення України.

Вечір відкрив д-р Андрій Лемишка, голова Комітету Тисячоліття, та в короткому слові накреслив загальні рамки панування Ярослава Мудрого. Численно зібрані слухачі вислухали з зацікавленням доповідь д-ра Я. Шав'яка, яку почав він розповіддю про те, як прийшло до панування Ярослава в Києві, вияснюючи клопоти Володимира Великого з неслухняними синами у наданих їм князівствах, його наглу смерть в 1015 році та боротьбу за київський престіл між його синами. Присутні почули про загибель братів Бориса, Гліба і Святослава, про те, як Ярослав розбив військо Святополка в 1016 році і дійшов до Києва, а також як згодом брат Святополк при допомозі печенігів і наємників тестя поляка Болеслава Хороброго зайняв знову Київ в 1018 році. Врешті — про остаточну перемогу Ярослава та його замирення з братами В'ячеславом Полоцьким і Мстиславом, з яким він поділився Руссю та жив мирно і тісно співпрацював, а по його смерті став панувати над усією Руссю з 1036 року.

Доповідач зупинився довше над осягами Ярослава Мудрого, коли він засів в Києві, а саме: відібранням усіх батьківських земель (Тмуторокань, Червенські городи), зміцненням кордонів держави на півдні (фортифікації на Пороссю, вали і фортифікації), створенням у Києві культурного центру (шкільництво, переклад книг, фундаментальна бібліотека), поширенням християнства, упорядкуванням законодавства) перший збірник звичаєвого права „Руська Правда"), розквітом церковного будівництва (Св. Софія). Доповідач обговорив детальніше питання відносин між Візантією і Руссю у справа церковної ієрархії, питання київської митрополії, ролю митрополитів-греків, грецьку цензуру літописів та старання автономізувати церкву в Київській Русі (митрополит Іларіон). Він зупинився теж на економічному добробуті за Ярослава та його вмінні жити мирно з сусідами шляхом родинних споріднень („тесть Европи").

Панування Ярослава в Києві вважають золотою добою Київської Руси, а Ярослава за усі ці досягнення прозвали Мудрим. На жаль, хоч знав він про жорстоку боротьбу батька Володимира Великого зі своїми братами за київський престіл та хоч і сам він боровся із своїми братами, все ж таки поділив ним об'єднану Русь між своїми синами. Жодний із них не був вдоволений батьківським наділом, а їхня і їхніх нащадків боротьба за землі довела до занепаду Київської Руси та її неспроможности поставити успішний опір татарській навалі, як рівнож деградації Києва як центру. Можливо, що Ярослав Мудрий керувався тут поділом Руси між ним і братом Мстиславом та мирним співжиттям і співпрацею з ним.

В дискусії після доповіді порушено справу взаємин Ярослава Мудрого з братом Мстиславом та причини їхнього замирення, відносини Ярослава до батька Володимира Великого і причини непослуху, коли ще Ярослав князював в Новгороді, як теж походження назви „Червенські городи" і „Червона Русь" тощо.

Влаштовуванням саме таких доповідей місцевий Комітет Тисячоліття старається піддержувати зацікавлення нашої громади ювілеєм та мобілізувати її до участи в місцевих і крайових акціях відзначування цього надзвичайного Тисячоліття Хрищення України.

Б. С.

Гості...

(Закінчення зі ст. 2)

— із кожним із них провів інтерв'ю молоденький симпатяга-диктор (якому за ці його якості всі дуже радо прощають, включно зі мною, коли він називає на програмі музичні точки на концерті „кавалки" і т.д. бо це від нього звучить „cute". Любомир Хабурський. Іван Драч і Юрій Іллєнко також відвідали в бібліотеці Торонтського університету виставку, присвячену 1000-літньому ювілеєві удержавлення християнства в Україні. Обидва вони вписали свої імена в книгу для відвідувачів виставки, з коментарем: „Раді були відвідати виставку. Спасибі добрим людям!"

Підсумовуючи побачене й почуте на виступах гостей з України в Торонто, складається враження, що поки ще почнеться „перебудова" в Україні, в Торонто вона вже почалася. Це ми можемо зауважити і зі складу Канадського Культурного Товариства ім. Шевченка, яке недавно заснувалося з метою проводити культобмін між канадсько-українською і совєтською Українами; і з того, що на українській телевізійній програмі, яка стоїть на українських самостійницько-державницьких позиціях, тепер виступають офіційні представники з Совєтського Союзу, і то не тільки мистці, як Іван Драч і Юрій Іллєнко, але й політичні діячі, як от недавно виступав Віталій Стельмах — редактор англомовного видання газети „Вісті з України" — совєтської газети для українців, що живуть за кордоном. Віталій Стельмах, до речі, навіть прихильно висловився на програмі про удержавлення в Україні української мови.

Тепер всі українці, кого де не зустрінеш, кажуть, що з цікавістю чекають — як на ділі реалізуватиметься „перебудова" в Україні. Останні відомості з України сповіщають, що значно переважна кількість книжок в Україні виходить тепер російською мовою; розв'язано художню раду Київського молодіжного театру. Навіть ті, що найбільше вірять в успіх „перебудови" в Україні на користь України кажуть, що така увертюра до „перебудови" їм видається досить дивною, але все одно непотрібно впадати в песимізм, бо щасливе життя належить тільки оптимістам.

МІЖНАРОДНА КОНФЕРЕНЦІЯ У ВЕНЕЦІЇ

Група делегатів міжнародної конференції у Венеції.

Від 3-го до 6-го лютого ц.р. Венеція була місцем міжнародної конференції під назвою „Людські права та релігійна свобода в Европі — для миру і в дусі Гельсінкі".

Конференцію організував регіональний венецький уряд у співпраці з італійським міністерством закордонних справ та Джорджіо Чіні Фундацією. Ця добре заплянована конференція нараховувала приблизно 200 учасників, котрі прибули на кошти італійського уряду і тільки за запрошеннями. Брали в ній участь відомі діячі з праці в ділянці людських прав, провідники релігійних груп, а також урядові і дипломатичні представники тих країн, котрі підписали Гельсінкські угоди. Серед запрошених були Христина Ісаїв і Йосип Тереля.

Конференція поділялася на чотири частини. Започатковано її сесією із загальними вступними промовами, котрі вказували на причини, чому конференція аж такої величини займається людськими правами і релігійною свободою в Европі. Конференцію відкрив професор Карльо Берніні, президент уряду Венецької округи. Наступний день був присвячений виключно обговоренню людських прав і гідности одиниці та проблемам, що виникають між особою і державою. Третього дня обговорювано основи свободи релігійної і духовості, основні права на релігійну свободу і правду, діялог і суспільне життя та границі державної влади в ділянці узаконення релігійних справ. Останній день призначено виключно для державних представників на Конференцію про безпеку і співпрацю в Европі, тобто теперішнім амбасадором на Віденські наради, котрі все ще тривають і тепер є у фазі обговорювання запропонованих пропозицій для узгодження. Закінчив конференцію своїм вступом міністер закордонних справ Італії Джуліо Андреотті.

Крім „офіційного" діялогу, все було заплянавано й розподілено таким способом, щоб підкреслити важливість обміну, формального й неформального, поміж зібраними тут людьми. Учасники мали досить часу й нагоду для виміни думок та індивідуальних зустрічів.

Пляни щодо цієї конференції були зроблені ще в минулому році. Амбасади різних урядів були повідомлені і мали запропонувати прізвища можливих учасників вже влітку минулого року. Здається, що організатори конференції, сподіваючись тиску від деяких урядів стосовно роззброєння, представили форум, де були б дискутовані людські права не як якась абстрактна теорія, а як конкретна дійсна історична основа і, на сьогодні одинока основа для миру. Офіційним знаком конференції була барвиста репродукція картин, де представлено підписання Вестфальського миру в 1648 році на закінчення Тридцятилітньої війни. Надруковане гасло вказувало на потребу знайти розв'язку проблеми людських прав і релігійної свободи „через чесний діялог, оснований на прослідженні справжніх правдивих обставин і на пошануванні різних принципів, що були проголошенні міжнародними організаціями і які сьогодні мусять бути понаддискусійними". У висліді відчувалося тверде непохитне становище Заходу, що показувало повну згоду відносно захисту людських прав як найважливішої передумови для миру, як також відносно беззаперечного продовжування цих узгіднень. Це був, так би мовити, показ сили Західньої Европи, за сильною підтримкою Канади і ЗСА. Хоча дуже обережно уникалося прямої конфронтації між ЗСА і СССР, питання порушення людських прав були дискутовані відкрито, ясно, дуже докладно та й із прямим названням порушників.

Мабуть, найважливішим елементом усієї конференції, що й легко давалося відчути, був розмір турбот европейців щодо засобів оборони одиниці перед абсолютною владою держави. Підкреслення ідеологічних різниць між Сходом і Заходом давало невідкличний вислід, що в світі політики людські права є найбільш живучим питанням. Кінцеве слово міністра Андреотті підсумувало цей факт при помочі наголосу на конечну присутність ЗСА у Конференції безпеки і співпраці в Европі. Італійський міністер закордонних справ сказав, що ЗСА підпадають не раз під критику за їхню присутність в европейських справах. Але, виступаючи від імени усіх присутніх західніх держав, він вказав на те, що ЗСА, збудовані на принципах демократії і особистої свободи, „є якором для европейської безпеки". Для тих, хто спостерігав, починаючи від 1975 року, европейську неохоту виступити в обороні поодиноких дисидентів, і хто бачив тільки збування проблеми натяками на „менш як достатнє свідоцтво деяких країн стосовно пошанування людських прав", це рішуче становище і ще й в присутності великої совєтської делегації було дуже значуще. Виглядає, що вже минув час, коли ЗСА були одиноким оборонцем прав людини. Огляд пресових звідомлень цієї чотириденної конференції показує, що присутні на ній журналісти були дуже зацікавлені у конфронтації Схід-Захід. На доказ, італійські звідомлення мали такі наголовки: „Схід мусить дозволити на ідеологічну свободу", „Конференція людських прав у Москві? ЗСА покищо не зголошуються", „Венеція — під час з'їзду в Сан Джорджо драма українських уніятів: непризнані православними, католиками все ще перебувають у катакомбах", „Драма свободи віровизнання в СССР на Венецькій конференції людських прав: дебата між православним патріярхом Владіміром і провідником Української Католицької Церкви", „У Венеції говорять про перебудову. Закиди зроблені уніятським провідником відкинені совєтською делеґацією і паропхом Львова".

І дійсно, не було ні однієї статті в італійській пресі, котра, звітуючи про конференцію, не говорила би про людські права для українців або Українську Католицьку Церкву. В газетах знаходимо довші статті з описами конференції, де вичислені деякі визначні промовці і де теж неминуче заторкнені спірні питання. В „Іль Ґазеттіно" з 6-го лютого звідомлення починається такими словами: „Конференція людських прав, зорганізована Венецькою округою, політична і культурологічна на тему релігійної свободи, проходила під гаслом 'реф-плей'. Але 'реф-плей', як і передбачено, була знехтувана під час полудневої пресової конференції. Горбачовська країна була ввесь час предметом дискусії, переважно через призму релігійної свободи... Конфронтація, і то завзята, сталася поміж Йосипом Терелею — представником підпільної Української Католицької Церкви і архиєпископом Владіміром, котрий репрезентував Російську Православну Церкву. Уніяти-католики східнього обряду вимагали офіційного визнання від Горбачова. Що про це думає архиєпископ Владімір? 'Немає чогось такого як Уніятська Католицька Церква, є тільки Католицька Церква латинського обряду, репрезентована тут отцем Камілевським', — відповів холодно православний достойник".

У тій самій статті говориться про те, хто такий Тереля, що робить він на Заході, а кінчається так: „Чи одна із сторінок історії повинна би бути написана наново? Може. Як дотепер, заповіджені Горбачовим зміни давали якісь надії, що оцінка буде роблена не на минулому, а на теперішньому... Проблема українців-католиків виглядає тому це більше разюче. Це власне є іспит для перебудови". „Ля Република" з 6-го лютого пише: „Журналісти, які при були на конференцію з усієї Европи, дивувалися, що з'їзд так обережно обходив пекуче питання релігійних переслідувань в країнах Східнього Блоку. Але несподівано правда виринула наверх у суперечці між бородатим православним єпископом Пскова Владіміром і Йосипом Терелею, провідником католиків, котрі визнають східній обряд. Яким чином називає себе християнином архиєпископ Владімір, коли він заперечує смерть десятків тисяч католиків? Живемо чейже у XX столітті, а уніяти — 5 мільйонів з них в Україні і 2 мільйони в інших частинах СССР — моляться по лісах, по катакомбах і є переслідувані".

Автор цього звідомлення дальше пише про історичний грунт ліквідації Української Католицької Церкви. Дані для цього одержав під час іншого інтерв'ю. Отже він вияснює: „В кожній із республік Совєтського Союзу є толерована тільки така релігія, яку московський уряд вважає сумісною з режимом. Страх перед фактом, що український націоналізм зв'язаний через Папу Римського із Заходом, міг би може розвиватися при помочі релігії, запровадив совєтські власті до репресій 1946 року; винищення уніятської ієрархії, усунення священиків до примусового об'єднання з Православною Церквою і до переслідування всіх, хто спротивлявся, а це довело до винищення десятків тисяч католиків... Якщо Горбачов хоче справді здобути собі довір'я Заходу, він мусітиме дуже швидко розібрати горезвісні споруди страху і недовір'я, котрі були поставлені його попередниками в минулих десятиліттях".

Христина Ісаїв